Câteva idei comparative despre adaptarea termenilor neologici (împrumuturile) în viziunea lucrărilor de specialitate româneşti şi europene*

Marius-Radu Clim
Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Academia Română – Filiala Iaşi

1. În acest capitol vom evidenţia câteva consecinţe sau efecte generate de împrumuturile lexicale pentru evoluţia ulterioară a unei limbi din diferite studii româneşti şi din spaţiul european, dar mai ales latin. Odată cu impunerea metodei de cercetare comparativ-istorice pentru a evidenţia originea limbilor şi relaţiile dintre ele, au existat mai multe idei despre schimbările lingvistice şi despre cauzele apariţiei lor. Un prim motiv al apariţiei neologismelor îl constituie tocmai diversitatea limbilor, despre care Humboldt spunea că este dată de „forţa spirituală a naţiunilor" care este întotdeauna vie şi autonomă şi faţă de care limba se conformează întocmai (HUMBOLDT, p. 80). Perspectiva creativităţii din limbă a fost urmată de cea a neogramaticilor pentru care schimbările în limbă se petrec la nivelul uzului, apoi de perspectiva structuraliştilor a căror tendinţă era să ignore dimensiunea istorică a limbilor. Ideea acestora din urmă a fost combătută chiar din interior de A. Martinet, de exemplu, ce considera că la baza schimbărilor din limbă stă o cauză internă şi anume „economia limbii", prin care înţelegea o tendinţă a limbii de a accepta şi de a impune acele forme şi structuri care sunt convenabile pentru vorbitor adică necesită un consum minim de efort[1]. Cel care a dovedit apoi lipsa de temeinicie a viziunii structuraliste asupra schimbărilor lingvistice a fost Eugen Coşeriu, care a dezvoltat viziunea lui Humboldt asupra limbii văzută ca o activitate umană creatoare şi nu ca un obiect sau un organism natural.

„Neologismul a existat deci la noi de când există literatură românească" afirma Sextil Puşcariu în *Limba română*, subliniind faptul că împrumutul s-a manifestat în limbă, chiar şi înainte de renaşterea noastră ca popor romanic (PUŞCARIU[1], p. 368). El evidenţiază efectul benefic pentru limba română pe care l-a avut împrumutul de-a lungul vremii: „neologismul latin sau neolatin a avut ca urmare o plămădire din nou a limbii române tot atât de importantă ca împrospătarea prin împrumuturi din slavoneşte" (*ibidem*, p. 375). Lingvistul român

* Acest articol reprezintă câteva extrase dintr-un capitol publicat deja în lucrarea *Neologismul în lexicografia românească*, Iaşi, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", pp. 105-140.

[1] Pentru o detaliere a acestor perspective vezi şi MUNTEANU 2005, pp. 305-310.

BDD-V3589 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 08:50:22 UTC)

subliniază principalele cauze care generează afluxul de neologisme în limba română. În primul rând contactul direct cu vorbitorii altor limbi, apoi influenţa culturală din partea ţărilor în care s-au format intelectualii români, precum şi transformările sociale care generează schimbări inclusiv în limbă. S. Puşcariu enumeră printre aceste cauze şi polisemia din limba română, oferind ca exemplu verbul *a aşeza* pentru care descoperă peste 15 sensuri, unele vechi, altele primite în secolul al XIX-lea. De asemenea, căile de pătrundere a neologismelor au promovat pătrunderea unui mare număr de împrumuturi din alte limbi. Astfel, dezvoltarea ştiinţelor a impus crearea unor terminologii internaţionale. Oamenii de ştiinţă au tendinţa „îndreptăţită din punct de vedere teoretic, de a întrebuinţa o terminologie convenţională, care în cea mai mare parte e latino-grecească" (*ibid.*, p. 381).

Louis Deroy distinge patru indicii care marchează un împrumut: istoric, fonetic, morfologic şi semantic (DEROY, p. 47). Criteriul istoric reprezintă istoria elementului lingvistic împrumutat, eventual, şi a obiectului desemnat. Criteriul fonetic este considerat de autor ca fiind decisiv şi cel mai semnificativ pentru un lingvist, întrucât are rolul de a evidenţia istoria acelui cuvânt. Cel de-al treilea mijloc prin care un împrumut poate fi decelat este criteriul morfologic. El permite descoperirea sursei unui termen sau a intermediarului prin care termenul s-a impus în limbă. Ultimul criteriu, cel semantic, este considerat a fi cel mai insuficient deoarece evoluţia semantică a unui cuvânt trebuie susţinută de dovezi din texte şi documente istorice clare pentru a preîntâmpina existenţa mai multor variante asemănătoare. De aceea, acest criteriu este subsumat celui istoric.

A. Adelstein, I. Kuguel şi G. Resnik propun în introducerea la dicţionarul lor o serie de parametri pentru determinarea caracterului neologic al cuvintelor şi anume: parametrul cronologic, cel psiholingvistic şi cel lexicografic (ADELSTEIN–KUGUEL–RESNIK, pp. 11-12). Parametrul cronologic vizează istoria unui cuvânt. În acest caz, lingvistul poate determina neologicitatea unui termen urmărind prima sa atestare scrisă. Prin criteriul psiholingvistic sunt considerate ca neologice acele cuvinte pe care vorbitorul le percepe ca fiind noi. Prin vorbitori se poate înţelege atât o categorie concretă de oameni dintr-o comunitate în faţa unor cuvinte candidate ca neologisme sau, dimpotrivă, vorbitorul ideal, reprezentat prin lingvistul lexicograf. Cel de-al treilea parametru, cel lexicografic, presupune delimitarea trăsăturii neologice a unui termen în funcţie de includerea sa în dicţionare. Astfel, un cuvânt care nu se află înscris într-o lucrare lexicografică poate fi considerat un neologism. Dată fiind complexitatea aplicării primelor două criterii, majoritatea lingviştilor consideră că cel lexicografic oferă, din punct de vedere metodologic, cele mai consistente informaţii; de aceea este cel mai des folosit în astfel de analize. În plus, dicţionarele pot prezenta într-o viziune diacronică şi evoluţia anumitor termeni, putându-se evidenţia caracterul neologic al acestora şi prin gradul lor de instabilitate formală (grafică, fonetică sau morfologică) sau semantică.

2. Şi în ceea ce priveşte calitatea de „cuvânt nou" al unui neologism au existat mai multe opinii. Dacă în anii '80 durata de viaţă a unui neologism era considerată, în

BDD-V3589 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 08:50:22 UTC)

lingvistica franceză de exemplu, ca fiind în jur de 10 ani, în secolul al XXI-lea, lingviştii au tendinţa de a restrânge la jumătate durata acordată „sentimentului de neologie" (PRUVOST–SABLAYROLLES, pp. 36-37). De aceea concluzia celor doi cercetători citaţi este că „le sentiment de la néologie est fluctuant". Acelaşi lucru a fost ilustrat şi printr-un studiu realizat în Germania, care a arătat că, dacă în secolul al XIX-lea, în cazul terminologiilor tehnice, durata sentimentului neologic al unui termen era de 30 de ani, la mijlocul secolului trecut, ea era deja de maxim un an (BUSUIOC, p. 1). Acest lucru este generat de evoluţia societăţii şi de dezvoltarea fără precedent a mijloacelor de comunicare, care permit o difuzare foarte rapidă, dacă nu chiar instantanee, a informaţiilor.

Analizând comparativ neologismele limbii române din secolul al XIX-lea şi împrumuturile mai vechi, Iorgu Iordan afirmă că un cuvânt este neologism atât timp cât este perceput ca fiind nou. Totuşi, din perspectiva evoluţiei limbii, caracterul neologic al cuvintelor cunoaşte diferite grade. Această gradaţie nu trebuie analizată din punctul de vedere al vorbitorului, ci doar din cel al limbii. Autorul susţine că pentru stabilirea unei astfel de gradaţii trebuie avute în vedere două criterii: cel al timpului şi cel al frecvenţei. Aceasta înseamnă că „cu cât un împrumut se învecheşte şi are circulaţie largă, cu atât se pierde aspectul său de inovaţie" (IORDAN–ROBU, p. 310).

Încă din 1984, Th. Hristea susţinea că toţi termenii internaţionali trebuie consideraţi ca neologisme. El precizează în *Sinteze de limba română* că „orice cuvânt aşa-zis internaţional trebuie considerat neologism, indiferent de vechimea lui în limbă. Astfel *filozof* şi *filozofie*... sunt atestate în româneşte, încă din secolul al XVII-lea, dar aceasta nu ne împiedică să le includem în categoria neologismelor, din moment ce (sub o formă identică sau foarte asemănătoare) ele se mai întâlnesc... în multe alte limbi de cultură şi de civilizaţie" (HRISTEA 1984, p. 51)[2].

Un cuvânt care-şi pierde calitatea de „neologism" poate ajunge fie un termen uzual, fie chiar un arhaism. Este cazul multor turcisme şi grecisme împrumutate în secolele al XVII-lea şi al XVIII-lea, dintre care autorul aminteşte pe următoarele: *agă*, *paşă*, *diată* „testament", *caimacam* „locţiitor de domn", *epistat* „poliţai", *catagrafie* „inventar, recensământ", *politie* „oraş" şi multe altele. Spre deosebire de acestea, „împrumuturile lexicale de origine latino-romanică nu-şi pierd calitatea de neologisme în limba română decât dacă încetează de a mai fi folosite". Acest lucru se datorează, conform părerii autorului, statutului pe care aceste cuvinte îl au în limbă, şi anume:

„Devenind cuvinte internaţionale şi fiind termeni de cultură şi de civilizaţie, aceste împrumuturi continuă să rămână neologisme din punct de vedere al lingvisticii

[2] O opinie asemănătoare este exprimată şi de Constantin Manea care menţiona că „între neologisme, este de remarcat faptul că împrumuturile lexicale de origine latino-romanică nu îşi pierd calitatea de neologism decât atunci când ies din uz" (MANEA, p. 192). Tot el afirma că această tendinţă de internaţionalizare a vocabularului românesc are ca efect şi „sporirea gradului de sistematizare a limbii" (*ibidem*, p. 192).

BDD-V3589 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 08:50:22 UTC)

româneşti, deşi unele dintre ele au în limba noastră o vechime de cel puţin două secole" (HRISTEA 2004, p. 28).

Sunt oferite exemple de cuvinte atestate încă din secolul al XVII-lea, cum ar fi *filozof* şi *filozofie* (în scrierile mitropoliţilor Varlaam şi Dosoftei), citate deja mai sus, sau *patrie* (în *Biblia* de la Bucureşti), dar şi alte cuvinte cu etimologie multiplă care se regăsesc şi în alte limbi romanice: *analiză*, *caracter*, *dietă*, *lampă*, *magnet*, *organism*, *ortografie*, *reumatism*, *telescop*, *teorie*. Un alt exemplu edificator, după părerea autorului, este neologismul *coroană* în opoziţie cu termenul popular *cunună*. *Cunună* este un termen moştenit din latinescul *corona*, care a suportat acţiunea legilor fonetice în trecerea de la latină la română. Acelaşi *corona* a fost împrumutat şi ca neologism, de aceea *coroană* nu şi-a pierdut această calitate în ciuda atestării lui acum 300 de ani[3]. În plus, chiar dacă astfel de neologisme pătrund în varianta populară a limbii române, în special datorită şcolii şi mass-media, ele rămân neologisme „pentru simplul motiv că reprezintă împrumuturi latino-romanice şi, mai rar, germanice, care au pătruns în română după reluarea contactului cu latinitatea şi cu romanitatea occidentală, aşadar când a început şi procesul de modernizare a limbii noastre" (*ibidem*, p. 29). Iată câţiva dintre termenii care sunt asimilaţi deja în vorbirea populară: *agricultură*, *animal*, *armată*, *birou*, *centru*, *certificat*, *clasă*, *colectiv*, *coleg*, *contabil*, *depozit*, *deputat*, *doctor*, *document*, *elev*, *exemplu*, *exista*, *familie*, *fotografie*, *general*, *guvern*, *idee*, *instrument*, *internet*, *kilometru*, *libertate*, *militar*, *muzică*, *parlament*, *pensie*, *plan*, *recoltă*, *reformă*, *restaurant*, *secretar*, *senator*, *social*, *taxă*, *telefon*, *vacanţă*, *vaccin* şi altele.

Deşi astfel de situaţii nu se regăsesc în abordările din celelalte limbi romanice, întrucât atestarea în dicţionare sau în limba literară face ca un termen să-şi piardă statului de neologism, Th. Hristea consideră că, în limba română această calitate rămâne din cel puţin trei motive: pe de o parte, pentru că aceste cuvinte au pătruns destul de târziu în limbă, pe de altă parte, aparţin fondului lexical internaţional şi, nu în ultimul rând, pentru că denumesc noţiuni de cultură (mai ales spirituală).

Determinarea duratei statutului de neologism pentru un cuvânt este considerată o „problemă spinoasă" pentru lingvistica românească, de către E. Dănilă şi G. Haja. Autoarele evidenţiază faptul că la nivelul corespondenţelor lexicale, o cronologizare relativă poate oferi anumite soluţii. Soluţia propusă este, din perspectiva noastră, una care poate aduce cercetătorilor vocabularului informaţii mult mai precise şi mai bogate ce pot duce la analize mult mai profunde şi mai exacte a acestei probleme:

„Dacă am putea folosi, ca pe un instrument de lucru curent, o bază de date accesibilă şi cât mai completă, cronologia absolută ar putea deveni o sursă de noi informaţii, cel puţin interesante, facilitând cercetarea mai exactă a proceselor lingvistice, inclusiv în privinţa determinării duratei statutului de neologism a unui cuvânt" (DĂNILĂ–HAJA, p. 72).

E. Dănilă şi G. Haja consideră că absenţa unei „biblioteci electronice" pentru limba română afectează semnificativ analiza lexicografică la toate nivelurile ei.

[3] Cf. DILR, p. 155.

BDD-V3589 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 08:50:22 UTC)

Metoda folosirii şi analizei corpusurilor mari de texte dintr-o limbă este una larg folosită la nivel european. Aceste baze de date sunt formate fie din textele literare contemporane, fie din presa scrisă, lucru care facilitează mult analiza neologismelor şi oferă cercetătorilor posibilitatea de a analiza evoluţia unui neologism de la prima sa ocurenţă precum şi contextele în care el apare. De aceea, abordarea europeană a acestei probleme este diferită de cea a lingvisticii româneşti.

De exemplu, Louis Guilbert evidenţiază dificultatea precizării cu exactitate a momentului în care un termen îşi pierde calitatea de neologism, de vreme ce afirmă că: „Selon notre conception, un terme d'origine étrangère cesse d'être néologique à partir du moment où il est entré dans le système linguistique de la langue d'accueil, c'est-à-dire quand, précisément, il cesse d'être perçu comme terme étranger. Cette installation doit être jugée du point de vue des processus linguistiques qui conduisent à cette intégration plutôt que décidée sur le seul critère de la mention dans les dictionnaires de la langue" (GUILBERT, pp. 95-96). Th. Hristea consideră firesc faptul că un neologism îşi pierde caracterul neologic cu timpul, dar menţionează că această afirmaţie a lingvistului francez nu este totdeauna valabilă şi pentru limba română: „din punctul de vedere al lingvisticii româneşti, există unii termeni cu o vechime de cel puţin un secol sau două, care (în anumite condiţii) îşi păstrează statutul de neologism chiar dacă au pătruns definitiv în limba populară" (HRISTEA 2004, p. 24).

Şi Maria Cabré, citându-l pe L. Guilbert, consideră că un termen îşi pierde caracterul neologic atunci când este introdus într-un dicţionar (NEOLOGIA, p. 18). Şi aceasta pentru că, înainte de a fi trecut într-o lucrare lexicografică cu rol normativ, un neologism trece prin câteva faze de adaptare în limba ţintă: el apare ca un act individual, apoi prin acte repetate el se instalează în limbă şi, la urmă, este lexicalizat, devenind un cuvânt pe deplin stabilit în limbă.

Subliniem încă o dată acest fapt şi anume că pentru alte şcoli lingvistice calitatea de neologism se pierde în timp, ea încetând definitiv prin integrarea acelui termen în dicţionarele de limbă, neologia fiind considerată un concept eminamente sincronic. Dimpotrivă, în lingvistica românească, aşa cum menţionează Ioana Vintilă-Rădulescu, „eticheta de neologism este definitiv lipită de cuvintele respective" (VINTILĂ-RĂDULESCU, în SGFC, p. 443), în ciuda faptului că vorbitorii obişnuiţi nu le mai disting ca fiind împrumutate, acestea fiind perfect adaptate sistemului limbii române.

3. „L'emprunt est un intrus" menţiona L. Deroy vorbind despre căile de pătrundere ale împrumutului (DEROY, p. 215). Această percepţie este motivată şi de numeroasele probleme de adaptare pe care le generează un împrumut într-o limbă. Trăsăturile fonologice, morfologice, sintactice şi semantice proprii pot opune o anumită rezistenţă în adaptarea la sistemul limbii receptoare. Nu este de neglijat nici atitudinea vorbitorilor care, cunoscând limba de baza a acelui termen, tind să păstreze în limba maternă caracteristicile termenului împrumutat. Aşadar, istoria fiecărui cuvânt este unică şi implicit adoptarea şi adaptarea lui într-o altă limbă

BDD-V3589 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 08:50:22 UTC)

depind de o varietate de factori lingvistici, sociali şi psihologici. L. Deroy distinge trei grade de adaptare a unui împrumut (*ibidem*, pp. 215-234). În primul rând, am avea un împrumut de sens, când nu este împrumutat un termen nou, ci un sens nou este adăugat unui termen deja existent, caz în care vorbitorii neavizaţi pot percepe această schimbare ca pe o evoluţie semantică, nicidecum ca pe un împrumut. În al doilea rând, un termen dintr-o limbă străină poate fi calchiat, adică poate fi creat un termen indigen pe baza unei corespondenţe lexicale. Astfel, calcul este privit ca un „emprunt par traduction" după terminologia lui Ch. Bally. Calcul poate fi motivat fie de existenţa unei situaţii de bilingvism, fie de dorinţa de a evita forma străină şi de a căuta exprimarea aceleiaşi idei prin mijloacele limbii proprii. În al treilea rând, împrumutul unui cuvânt este considerat de fapt un împrumut total, sau brut. Însă şi în acest caz se pot distinge două categorii: peregrinismele sau xenismele şi împrumuturile propriu-zise. Xenismele sunt considerate acele cuvinte percepute ca fiind străine de către vorbitori, pe când împrumuturile propriu-zise sunt deja adaptate în limbă. Deşi consideră uzul ca determinant în delimitarea celor două categorii, totuşi L. Deroy recunoaşte faptul că însuşi uzul variază de la o epocă la alta şi de aceea cele două categorii nu pot fi delimitate exact. De obicei, xenismele îşi păstrează grafia şi modul de pronunţare din limba de bază, pe când împrumuturile tind să se adapteze modelelor articulatorii şi grafice din limba care le-a preluat. În plus, odată adaptaţi într-o limbă, termenii împrumutaţi nu mai sunt percepuţi ca fiind străini, ci ei evoluează după modelul cuvintelor din fondul vechi al limbii.

O atitudine asemănătoare faţă de împrumutul lexical găsim şi la André Goosse. Lingvistul belgian, membru al Consiliului internaţional al limbii franceze chiar din 1967, anul înfiinţării sale, a fost preocupat de probleme neologizării limbii franceze şi de reforma ortografică. În 1975 el publică o lucrare intitulată *La néologie française aujourd'hui: observations et réflexions* în care analizează neologismele contemporane vremii sale. Referindu-se la procesul de neologizare a limbii, dintr-o perspectivă structuralistă, el afirmă:

> „La néologie est à la fois un bien et un mal. Un bien, parce qu'elle montre que la langue est capable de s'adapter à des conditions nouvelles, qu'elle n'est pas figée dans une sorte de perfection qui serait le contraire même de la vie. Un mal parce qu'elle rompt sans cesse l'équilibre qui est à la base de la notion même de système, parce qu'elle oblige le lecteur à s'adapter sans cesse, et non seulement le locuteur, mais aussi l'auditeur: pour que la communication garde son efficacité, il faut que tous les usagers s'adaptent ensemble à la nouvelle situation" (GOOSSE, p. 69).

Subliniind că resursele limbii sunt aproape inepuizabile, el enumeră mijloacele de îmbogăţire a limbii franceze şi anume: derivarea, compunerea, împrumutul, abrevierea etc. Ca membru în Le Conseil supérieur de la langue francaise, Goosse s-a concentrat asupra reformelor ortografice propuse de Consiliu în încercarea de a impune anumite reguli care să evite dezordinea şi arbitrarul în scriere. Reforma propusă de el o găsim sistematizată în lucrarea din 1991, *La nouvelle ortographe*.

BDD-V3589 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 08:50:22 UTC)

Marcel Diki-Kidiri analizează fenomenul adaptării neologismelor din perspectiva unei comunităţi lingvistice, în contextul în care elementul de noutate ar putea veni din exterior sau din interior. Când este vorba de un element împrumutat dintr-o altă comunitate în care este deja integrat, el poate fi acceptat ca atare sau dimpotrivă poate fi comparat cu alte elemente „autohtone", din aceeaşi sferă semantică şi la final chiar poate fi resemantizat după specificul cultural al comunităţii „receptoare". Deosebirile culturale dintre cele două comunităţi lingvistice afectează schimbul de noţiuni şi idei şi produc uneori ceea ce Diki-Kidiri numea „undă de şoc culturală" prin care înţelegea „l'ensemble des transformations nécessaires pour que le nouveau intègre la culture de la communauté réceptrice. Ces transformations concernent aussi bien la reconceptualisation du nouveau, la reformulation de son expression, que la révision des préjugés qui, au sein de la communauté réceptrice, peuvent gêner ou même empêcher son appropriation" (DIKI-KIDIRI, p. 26-27). Această „undă de şoc culturală" variază în funcţie de diferenţele culturale dintre cele două comunităţi şi de statutul limbii „donatoare" în raport cu limba care împrumută. Limba „receptoare" trebuie să fie capabilă să amortizeze această undă de şoc adaptând termenul împrumutat după modelele fonetico-fonologice, morfosintactice şi semantice proprii (*ibidem*, p. 94).

În literatura de specialitate românească, necesitatea adaptării împrumuturilor a fost subliniată de majoritatea cercetătorilor limbii. Alexandru Philippide consideră că aşa cum un lichid ia forma vasului în care este pus, tot aşa elementele împrumutate intră într-un proces de transformare imediat ce intră într-o limbă nouă: „orice element limbistic se împrumută, de va fi cuvânt, ori formă gramaticală ori sunet, niciodată nu rămâne exact în starea de origină, ci ş-o modifică prin analogie după firea limbii împrumutătoare" (PHILIPPIDE, p. 158). Lingvistul român afirmă că prin analiza schimbărilor suferite de un anumit termen se poate deduce vechimea acestuia în limbă întrucât, „odată primite în limbă cu forma cuvenită, dată de materialul apercepător [adică autohton], cuvintele, formele gramaticale şi sunetele împrumutate se supun la toate schimbările provocate de diferite principii, câte vor fi în vigoare de la momentul împrumutării înainte" (*ibidem*, p. 161). Un element pe care autorul îl menţionează ca fiind definitoriu în procesul adaptării împrumuturilor îl constituie cunoştinţele lingvistice ale individului care face împrumutul. Când cel care împrumută un cuvânt cunoaşte şi limba din care preia acel termen, atunci el adaptează termenul la specificul limbii sale. De asemenea, gradul de asemănare dintre cele două limbi determină gradul de adaptare a elementelor împrumutate: „adaptarea la materialul apercepător poate ave diferite grade din punct de videre al asămănării între elementul împrumutat şi elementul apercepător" (*ibid*., p. 161). În cazul în care un cuvânt este preluat dar nu este adaptat limbii, atunci el „rămâne izolat, până când ori se alipeşte brusc de un grup, cu care n-are nici o legătură şi cu care se adaptează prin violente analogii, ori este expus în stare de izolare la puternice alunecări de sunet şi de înţăles" (*ibid*., p. 162).

Necesitatea adaptării oricărui împrumut este susţinută şi de Gh. Adamescu care afirmă că doar aşa termenii noi pot intra în tezaurul limbii care i-a primit:

BDD-V3589 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 08:50:22 UTC)

„cuvintele care intră într-o limbă nouă primesc modificări şi numai astfel pot intra în tezaurul comun al limbii celei noi sau trăiesc complet izolate şi se scriu între ghilimele" (ADAMESCU, p. 72). În viziunea autorului, pentru ca un astfel de termen străin să poată fi integrat în sistemul limbii în care a fost împrumutat, se cer îndeplinite trei condiţii:

1.„să se înlocuiască sunetele care lipsesc în limba noastră,
2. să i se dea un accent,
3. să i se dea o formă gramaticală" (*ibidem*, p. 72).

În capitolul al doilea din lucrarea sa, Gh. Adamescu analizează în special transformările suferite de împrumuturile din franceză, analizate din cele trei perspective menţionate. El afirmă că un neologism intrat în limba română se poate adapta sub aspectul formei, în două moduri:

− „sau păstrând, în cea mai mare parte a volumului său, forma originară şi luând numai terminaţiune gramaticală românească,
− sau continuându-se cu vreun prefix ori sufix românesc ori cu alt cuvânt, dând naştere unei forme hibride, din punct de vedere al originii" (*ibid.*, p. 92).

În final, autorul subliniază faptul că ceea ce ar trebui să ducă la împrumutul din alte limbi rămâne criteriul necesităţii, adică preluarea acelor termeni care denumesc noi realităţi culturale şi sociale.

Analizând influenţele asupra limbii române, Sextil Puşcariu consideră că împrumuturile lexicale nu sunt o dovadă a sărăciei limbii în mijloacele sale de exprimare, întrucât aceste neologisme coexistă alături de expresiile vechi românești. Elementele lexicale noi dovedesc, în opinia autorului, „o lipsă de simţ tradiţionalist şi un mare prestigiu pentru ceea ce este străin, o neobişnuită putere de adaptabilitate la orice formă nouă, o înţelegere fulgerătoare a mecanismului construcţiei străine şi a aluziei cuprinse în expresia metaforică, şi, înainte de toate, o adevărată pasiune de a-şi îmbogăţi limba cu posibilităţi nouă de exprimare plastică şi nebanalizată" (PUŞCARIU[1], p. 365).

S. Puşcariu afirma în primul volum din lucrarea sa, *Limba română*, că în istoria limbii, adaptarea neologismelor nu a constituit întotdeauna o grijă pentru cărturarii români. Astfel „în literatura veche, problema neologismului nu formează o preocupare colectivă, ci fiecare scriitor o rezolvă după cum îi dictează bunul simţ" (*ibidem*, p. 368). Această atitudine avea să se schimbe prin „orientarea bruscă spre Apus", spre popoarele neolatine, transformare ce a făcut ca neologismul să devină „o problemă linguistică şi literară" pentru majoritatea intelectualilor români. Astfel, „neologismul de origine latină sau neolatină a produs o reromanizare a limbii noastre, îmbogăţind-o cu un număr de elemente romanice, care umpleau golurile iscate prin uzarea firească şi pierderea cuvintelor strămoşeşti, în locul cărora se introduseseră vorbe străine". De acest curent al neologizării sunt afectate inclusiv compartimentele limbii culte întrucât „cuvintele culturale şi acel vocabular pe care clasa cultă îl împrumutase în diferite epoci pe cale cărturărească de la popoarele vecine (şi care începuseră să intre şi în graiul popular) fură şi ele înlocuite, de tot sau parţial, prin neologisme romanice" (*ibid.*, p. 370).

BDD-V3589 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 08:50:22 UTC)

Pentru a sublinia traseul diferit al neologismelor într-o limbă, autorul foloseşte o comparaţie plastică inspirată din viaţa cotidiană:

> „Neologismele ce năvălesc în limbă se pot asemăna cu trenurile încărcate cu străini, care intră în gările oraşelor mari. Unii din călători coboară pentru ca peste puţin timp să se urce iarăşi în tren şi să plece mai departe: sunt neologisme cu o vieaţă efemeră, care nu izbutesc să se încetăţenească în limbă. Sunt însă călători care intră în oraş şi rămân acolo. Unii sunt singuri şi numai încetul cu încetul se obişnuesc în noua lor patrie, păstrând caracterul străin toată vieaţa lor. Alţii însă sunt aşteptaţi în gară de rude şi prieteni, care-i îmbrăţişează la sosire şi în societatea cărora rămân mereu. Acestea sunt neologismele care dela intrarea lor în limbă au fost asimilate elementului băştinaş şi au intrat în familia cuvintelor înrudite etimologiceşte" (*ibid.*, p. 401).

Lingvistul român insistă asupra atitudinii pe care trebuie să o aibă cel care utilizează neologismul: „măsura în care voi întrebuinţa neologismul nu mi-o poate da decât bunul simţ şi tactul. Neologismul e cerut de ambianţa în care-l întrebuinţez şi e justificat de pregătirea auditoriului meu de a-l înţeleg şi de a-l gusta" (*ibid.*, p. 389). El a subliniat faptul că neologismele trebuie să se adapteze sistemului limbii române şi să devină parte integrantă din ea. Însă, autorul recunoaşte faptul că „în privinţa îmbrăcării neologismului în haină românească nu există o regulă". Mai mult, acest proces diferă de la o epocă la alta, căci „mai demult, românizarea aceasta se făcea în măsură mai mare decât azi" (*ibid.*, p. 401). Nici traducerile neologismelor prin cuvinte româneşti nu sunt considerate benefice de către lingvistul român pentru că astfel limba ar fi sărăcită prin mărirea polisemiei unor cuvinte vechi. Lingvistul clujean subliniază efectul benefic pe care l-a avut folosirea neologismelor pentru limba română, atunci când au fost folosite corect, pentru că au schimbat aspectul limbii, încadrând-o din nou în spiritualitatea romanică şi îndepărtând-o de comunitatea „balcanică" (*ibid.*, p. 415).

Un element important în ce priveşte cultivarea limbii naţionale îl reprezintă atitudinea faţă de inovaţiile lingvistice, consideră Al. Graur. El afirmă că, deşi se recunoaşte ideea că limba trebuie să se schimbe, aceasta nu înseamnă că ar trebui acceptate toate schimbările. De asemenea, el subliniază faptul că „marea mobilitate a vocabularului se explică prin legătura lui directă cu modul de viaţă" (GRAUR 1978, p. 40).

Într-o altă lucrare, Al. Graur analizează situaţia împrumuturilor în limba română, oferind o perspectivă generală asupra varietăţii elementelor neologice care au influenţat limba română de-a lungul vremii:

> „Spre deosebire de limbile romanice apusene, româna n-a primit împrumuturi din latineşte decât târziu şi, direct, relativ puţine. Întâi au venit din polonă, iar în Transilvania, probabil, din maghiară. În secolele XVII-XVIII elementul internaţional era reprezentat mai mult prin cuvinte greceşti, venite direct din greceşte sau prin slavă (*alfavit*, *mihanizm* etc.) refăcute mai

BDD-V3589 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 08:50:22 UTC)

târziu după model apusean, adică trecute prin latină (*alfabet*, *mecanism*). Tot prin greacă au venit, mai ales în jurul anilor 1800, cuvinte franţuzeşti, italieneşti şi mai puţin englezeşti, cu unele modificări de pronunţare. Apoi a intervenit, ca intermediar, rusa, prin care au pătruns la noi numeroase elemente internaţionale, majoritatea latineşti, greceşti, franţuzeşti. În sfârşit, în a doua parte a secolului al XIX-lea şi în secolul al XX-lea, ne-am adresat direct limbilor apusene, în primul rând francezei" (GRAUR 1968, p. 278).

În ce priveşte evoluţia împrumuturilor în limba română actuală şi posibilitatea ca acestea să fie înlocuite cu altele, de obicei, de altă provenienţă, într-o perioada următoare, aşa cum s-a mai întâmplat în limbă, autorul afirmă că: „Lucrul nu pare câtuşi de puţin probabil". Şi aceasta se datorează schimbărilor sociale profunde care afectează inclusiv limbile vorbite, întrucât „în trecut influenţele venite din diferite direcţii se încrucişau şi se succedau, o modă elimina pe alta; astăzi din toate părţile vin aceleaşi cuvinte internaţionale, pentru că s-au introdus şi se introduc în toate limbile" (*ibidem*, p. 290).

Aceeaşi idee este susţinută şi în articolul dedicat cultivării limbii române, în care autorul afirmă următoarele:

> „Împrumuturile nu sunt o problemă prea gravă, mai exact spus nu au fost până acum, deoarece cuvintele noi s-au înlocuit mereu unele pe altele, contactul cu o nouă populaţie introducea noi termeni, dar în acelaşi timp elimina o mare parte a împrumuturilor precedente astfel că fondul principal, care e foarte vechi, rămânea în mare parte acelaşi" (GRAUR 1978, p. 40).

Însă, subliniază lingvistul român, situaţia nu mai este aceeaşi în zilele noastre şi aceasta pentru că „vocabularul devine internaţional, acelaşi la toate popoarele". Acest nou context social care afectează limba are, din perspectiva autorului, cel puţin două avantaje atât pentru umanitate cât şi pentru limbile vorbite şi anume: pe lângă faptul că internaţionalizarea vocabularului permite înţelegerea mai uşoară cu vorbitorii altor limbi, se va produce „o consolidare relativă a masei vocabularului". Adică, limba va continua să evolueze preluând noi termeni şi renunţând la cei vechi, dar „nu va mai exista concurenţă între limbile din care se împrumută, astfel încât mare parte a termenilor noi vor fi păstraţi la fel cu cei din fondul principal" (*ibidem*, p. 41). Pe lângă toate acestea, Al. Graur este de părere că orice nouă limbă care va îndeplini funcţia de limbă de comunicare internaţională va trebui să utilizeze terminologia neolatină, iar acest lucru va favoriza o şi mai bună adaptare a împrumuturilor în limba română: „orice nouă limbă ar ajunge la rolul de instrument pentru înţelegerea pe scară internaţională va trebui obligatoriu să adopte, dacă nu a făcut-o mai înainte, terminologia neolatină" (GRAUR 1968, p 290).

În ce priveşte efectul produs de intrarea împrumuturilor în vocabularul românesc, Iorgu Iordan consideră că acestea „afectează cel mai puţin raporturile unităţilor lexicale în sistemul vocabularului românesc, deoarece, cel puţin în faza incipientă a pătrunderii lor în circulaţie, nu sunt motivate ca structuri lingvistice" (IORDAN–ROBU, p. 311).

BDD-V3589 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 08:50:22 UTC)

Lingvistul român consideră că puține sunt împrumuturile care nu se adaptează limbii române, ci își păstrează statutul fonetico-fonologic și lexical avut în limba de origine, de multe ori și din cauza faptului că nu se încadrează într-o paradigmă morfologică. Adaptarea neologismelor este, în concepția autorului, „un fenomen natural determinat de presiunea sistemului, iar aspectele ei depind de un întreg complex de împrejurări" (*ibidem*, p. 314), adaptarea realizându-se sistematic după normele limbii române. I. Iordan amintește faptul că adaptarea are și alte cauze și anume deprinderile articulatorii ale vorbitorilor, o anumită bază de articulare care modelează forma cuvintelor împrumutate depărtând-se de pronunțarea din limba sursă. De aceea, în procesul adaptării termenilor străini, „un mare rol are analogia, adică apropierea de aspectul formal al cuvintelor existente în limba care împrumută".

În acest proces, limba română are și avantajul că împrumuturile din fondul latino-romanic nu întâmpină greutăți prea mari la pătrunderea în limba română. Cu toate acestea, consideră filologul român, „adaptarea este un proces de oarecare durată, cu perioade de fluctuații, până când cuvântul își găsește forma potrivită care să-l fixeze în sistemul existent. Durata perioadei de adaptare depinde mai ales de frecvența în circulație a cuvântului" (*ibid*., p. 314). De asemenea, această evoluție nu se face de la sine, ci este determinată și de dezbaterile teoretice ale intelectualilor români preocupați de cultivarea limbii.

Iorgu Iordan evidențiază și câteva cazuri de inovații, prin care pronunțarea din limba de bază se regăsește și la unii vorbitori români care caută să rostească acele cuvinte ca în limba de împrumut:

> „S-ar putea vorbi, de exemplu, despre unele rudimente de influență a împrumuturilor asupra sistemului fonetico-fonologic, în măsura în care anumiți bilingvi, cunoscători ai francezei, pronunță o variantă rotunjită a lui /e/ în cuvinte ca [prœmieră, ʃofœr]; o variantă palatalizată și anteriorizată a lui /u/ în cuvinte ca [alyră, koafyră] etc., o variantă palatalizată a lui /n/ în cuvinte ca [viɲ'jetă, koɲ'jak] etc. Timpul ne va arăta dacă aceste inovații au șansa de a pătrunde în sistemul fonologic românesc ori sunt numai niște fluctuații trecătoare ale procesului de adaptare" (*ibid*., p. 316).

Analizând exemplele oferite, după trecerea a 30 de ani, putem remarca faptul că pronunțarea după modelul limbii franceze a constituit doar o fluctuație trecătoare, în cazul termenilor ca *premieră*, *șofer*. În DOOM[2] nu găsim variante de pronunțare pentru cuvinte precum *coniác*, *coafúră*, *viniétă*, cu alte cuvinte ele s-au adaptat sistemului fonologic românesc. Doar pentru *alură* se menționează faptul că se pronunță [*alüră*].

În concluzie, el menționează că cele mai multe fluctuații în procesul de adaptare a împrumuturilor neologice au existat în secolul al XIX-lea, până la impunerea unei norme unitare și că acum, adaptarea are loc, în cele mai multe cazuri, după sistemul limbii române.

BDD-V3589 © 2013 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 08:50:22 UTC)

Referindu-se la procesul de adaptare în limba română a împrumuturilor aloglote, Gavril Istrate menţionează:

> „Suntem, probabil, una dintre limbile cu cea mai mare putere de asimilare a neologismului. Să se datorească faptul acesta numai înrudirii cu limbile din care împrumutăm ori îşi spune cuvântul, cumva, şi caracterul deosebitor al limbii noastre, faţă de unele limbi europene care îşi îmbogăţesc vocabularul prin compunere (germana, rusa, maghiara)?

Oricare ar fi explicaţia, trebuie să conchidem că limba română dispune de o posibilitate aproape nelimitată de a împrumuta elemente neologice, că datorită acestui fapt cuvintele moştenite din latineşte nu mai ocupă primul loc, sub raport statistic, în cadrul vocabularului românesc; ele se găsesc abia pe locul al treilea, după formaţiile româneşti şi după neologismele latino-romanice. Nu ne referim aici şi la frecvenţa acestor cuvinte, unde elementele latineşti continuă şi vor continua, multa vreme, să deţină primul loc" (ISTRATE, p. 42).

Pentru Ştefan MUNTEANU, fenomenul adoptării neologismelor este o problemă de cultură, pe când adaptarea lor la sistemul unei limbi este o problemă de lingvistică ce trebuie explicată şi prin alţi factori decât simplul transfer de noţiuni de la o limbă la alta (MUNTEANU–ŢÂRA, p. 255). Adoptarea termenilor neologici este determinată de faptul că împrumuturile din alte limbi aduc cu ele valori semantice noi generate de un alt mod de a gândi raporturile dintre noţiuni şi realităţile reprezentate de ele.

Dovedindu-se de o mare acribie în analiza etimologiei neologismelor, Theodor Hristea a analizat, în numeroase studii, etimologia controversată a unor neologisme şi a semnalat împrumuturile recente care ar trebui introduse în lucrările lexicografice. El a subliniat şi faptul că „cele mai multe împrumuturi neologice din limba română au o etimologie multiplă" (HRISTEA 1968, p. 104). Şi de aceea „mai ales pentru folosirea corectă a unor neologisme, cunoştinţele etimologice sunt adeseori de o indiscutabilă utilitate... chiar indispensabile" (HRISTEA 2000, p. 335), iar pe lângă acestea este importantă şi cunoaşterea limbii latine. Etimologia cuvintelor[4] a fost o preocupare pentru mulţi lingvişti şi de multe ori o problemă spinoasă pentru lexicografi. E. Dănilă şi G. Haja consideră că „problemele puse de stabilirea etimologiei unui cuvânt sunt determinante pentru realizarea structurii

[4] Referindu-se la această problemă, George Giuglea consideră etimologia doar o parte din istoria unui cuvânt. De aceea, în lucrarea *Cuvinte româneşti şi romanice* el urmăreşte „istoria în sine a unor cuvinte, pornind de la lucrurile la cari se referă sau de cari au fost legate altădată", realizând câteva studii despre etimologia şi evoluţia unor cuvinte care ţin de activităţile de bază ale românilor, cu referiri la diverse dicţionare. El afirmă că „istoria cuvintelor estre strânsă de aceea a raporturilor istorico-geografice între popoare. Preocuparea lingvistului nu trebuie să se oprească prin urmare la stabilirea etimologiei propriu-zise, oricât de importantă şi de grea ar fi aceasta, ci să caute toate legăturile ce le poate avea un cuvânt cu viaţa popoarelor" (GIUGLEA, p. 109). El sugerează, în acest sens, discipline ca istoria şi etnografia care pot oferi material necesar şi suficient lingvisticii.

BDD-V3589 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 08:50:22 UTC)

semantice a articolului de dicţionar" (DĂNILĂ–HAJA, p. 75). Sunt enumerate trei tipuri de situaţii în care se poate încadra un neologism la nivel etimologic şi anume: cu etimologie unică, cu etimologie multiplă şi cu etimologie controversată. În ultima categorie se încadrează neologismele pentru care lucrările lexicografice oferă informaţii etimologice diferite şi uneori chiar controversate. Referindu-se la dicţionarele academice contemporane – şi anume DEX[2], DLRM, DLR şi MDA – Th. Hristea avertizează asupra greşelilor etimologice. Din perspectiva sa, această situaţie este generată de trei factori: „e vorba mai întâi de *insuficienta cunoaştere a criteriilor de stabilire a unei etimologii corecte*, apoi de puţinătatea şi precaritatea cunoştinţelor referitoare la *sistemul de formare a cuvintelor* în limba română, precum şi de neputinţa unor redactori sau revizori de a deosebi *creaţiile interne româneşti* de *împrumuturi* şi de *calcurile* după modele străine" (HRISTEA 2007, p. 23). De asemenea, el a indicat şi criteriile prin care se pot selecta neologismele care ar trebui inserate în dicţionare. În general, un neologism este admis în dicţionare cu condiţia să îndeplinească două criterii fundamentale şi anume: să fie atestat de mai multe ori, în cel puţin două stiluri ale limbii literare şi să denumească un lucru sau concept inexistent sau necunoscut anterior în limbă pentru care nu s-a găsit un termen atât de potrivit ca cel neologic. Pe lângă acestea el a mai adăugat alte patru condiţii:

a. „prezenţa neologismului respectiv şi în alte limbi decât cea din care a fost împrumutat, deci tendinţa lui de a deveni un element lexical internaţional;

b. însuşirea de a fi uşor adaptabil la sistemul fonologic şi morfologic al limbii noastre;

c. capacitatea de a da naştere la derivate şi compuse ori de a se încadra, fără dificultăţi, într-o familie lexicală preexistentă;

d. tendinţa pe care o manifestă de a dezvolta sensuri noi, de obicei figurate, ca o consecinţă a frecventei lui întrebuinţări" (HRISTEA 1972, p. 186).

O altă preocupare a lingvistului român a fost legată de ortografia şi ortoepia neologismelor şi de cum sunt reflectate acestea în diferitele dicţionare româneşti. În studiul *Ortografia şi ortoepia neologismelor româneşti (cu specială referire la împrumuturile recente)* el compară neologismele înregistrate în câteva dicţionare româneşti (din DN[3], DEX, DEX-S, DCR, D. ENC., M. D. ENC., V. BREBAN, D., V. BREBAN, D. G.) pe care le consideră a fi în număr de 50000 şi le împarte în trei categorii, după felul în care sunt scrise:

1. „*ortografiate cum se pronunţă* (adică reproduse fonetic): *meci*, *fular*;
2. *ortografiate etimologic* (adică scrise ca în limba din care provin);
3. *ortografiate de o manieră hibridă* (deci care combină grafia etimologică şi pronunţarea străină dând naştere unor forme ce se îndepărtează, mai mult ori mai puţin, atât de scrierea, cât şi de rostirea originară)": *bulevard*, *computer*, *bungalou*. (HRISTEA 1995, pp. 39-40).

Este remarcat faptul că neologismele reproduse fonetic alcătuiesc marea majoritate a împrumuturilor româneşti şi faptul că se scriu aşa cum se pronunţă „constituie unul dintre uriaşele avantaje ale ortografiei noastre". Aceşti termeni sunt adaptaţi la sistemul fonetic şi morfologic la limbii române şi au o frecvenţă destul de

BDD-V3589 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 08:50:22 UTC)

mare în cel puţin două stiluri ale limbii literare. Analizează apoi neologismele din limbile engleză, franceză, germană, spaniolă şi italiană ilustrând diferenţele şi probleme de adaptare ortografică şi ortoepică. El sugerează înregistrarea în DOOM şi în celelalte dicţionare a cât mai multor neologisme recente pentru a se elimina cât mai multe din discordanţele dintre scrierea şi pronunţarea lor. „Folosirea neologismelor generează cele mai numeroase şi cele mai grave greşeli de exprimare", de aceea este nevoie de mai multă atenţie acordată predării şi cultivării limbii (*ibidem*, p. 52). Nu în ultimul rând, el insistă pe formarea unei culturi lingvistice a vorbitorilor români din care să facă parte şi noţiunile despre scrierea, pronunţarea şi întrebuinţarea corectă a neologismelor.

Marius Sala susţine că felul în care o limbă adaptează împrumuturile lingvistice străine descrie de fapt cultura acelei limbi şi atitudinea faţă de cuvintele străine. Astfel „uşurinţa sau dificultatea cu care o cultură acceptă împrumuturi în vocabularul limbii ei poate indica relativul său conservatorism şi, de asemenea, forţa relativă a celor două culturi. O cultură foarte tradiţională şi excentrică poate refuza împrumuturile sau, dacă le acceptă, le supune la mari schimbări fonologice, semantice şi chiar sintactice, adaptându-le la structura lor gramaticală" (SALA, p. 236). De aceea, studiul cuvintelor împrumutate este relevant nu numai pentru a evidenţia influenţele culturale dintr-o limbă, dar şi sensul în care se manifestă aceste influenţe.

Referinţe bibliografice

ADAMESCU = Adamescu, Gh., *Adaptarea la mediu a neologismelor*, în „Analele Academiei Române. Memoriile secţiunii literare", seria a III-a, tom VIII, Bucureşti, 1936–1938, p. 49-78.

ADELSTEIN–KUGUEL–RESNIK = Andreína Adelstein, Inés Kuguel, Gabriela Resnik, *1300 neologismos en la prensa argentina*, 1ª ed., Los Polvorines, Universidad Nacional de General Sarmiento, 2008.

BUSUIOC = Ileana Busuioc, *Despre neologisme şi neologie*, în revista „UniTerm. Revistă electronică de terminologie", Timişoara, nr. 4/2006, disponibilă la adresa de internet: http://www.litere.uvt.ro/uniterm4_2006.htm.

DĂNILĂ–HAJA = Elena Dănilă, Gabriela Haja, *Neologismul din perspectivă lexicografică*, în „Studii şi cercetări lingvistice", LVI; nr. 1–2, ianuarie–decembrie, 2005, pp. 71-78.

DEROY = Louis Deroy, *L'emprunt linguistique*, Paris, Société d'Edition «Les Belles Lettres», 1956.

DIKI-KIDIRI = Marcel Diki-Kidiri, *Le vocabulaire scientifique dans les langues africaines. Pour une approche culturelle de la terminologie*, avec les contributions de Edema Atibakwa Baboya, Mercedes Suárez de la Torre, Antoni Nomdedeu Rull, Chérif Mbodj, Paris, Editions Karthala, 2008.

DILR = Gheorghe Chivu, Emanuela Buză, Alexandra Roman Moraru, *Dicţionarul împrumuturilor latino-romanice în limba română veche (1421–1760)*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1992.

DOOM^2 = *Dicţionarul ortografic, ortoepic şi morfologic al limbii române*, Ediţia a II-a, revăzută şi adăugită, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 2005.

BDD-V3589 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 08:50:22 UTC)

GIUGLEA = George Giuglea, *Cuvinte românești și romanice. Studii de istoria limbii, etimologie, toponimie*, Ediție îngrijită, introducere, bibliografie, note și indice de Florența Sădeanu, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1983.

GOOSSE = André Goosse, *La néologie française aujourd'hui: observations et réflexions*, Paris, Conseil international de la langue française, 1975.

GRAUR 1968 = Al. Graur, *Tendințele actuale ale limbii române*, București, Editura Științifică, 1968.

GRAUR 1978 = Al. Graur, *Probleme ale cultivării limbii*, în „Limbă și literatură", vol. I, București, 1978, pp. 39–46.

GUILBERT = Louis Guilbert, *La créativité lexicale*, Paris, Librairie Larousse, 1975.

HRISTEA 1972 = Theodor Hristea, *Împrumuturi și creații lexicale neologice în limba română contemporană*, în „Limba română", anul XXI; nr. 3, București, Editura Academiei Române, 1972, pp. 185-199.

HRISTEA 1984 = *Sinteze de limba română*, Mioara Avram, Grigore Brâncuș, Gheorghe Bulgăr, Georgeta Ciompec, Ion Diaconescu, Theodor Hristea, Rodica Bogza-Irimie și Flora Șuteu. Coordonator: Theodor Hristea. Ediția a treia, revăzută și din nou îmbogățită. București, Editura Albatros, 1984.

HRISTEA 1995 = Theodor Hristea, *Ortografia și ortoepia neologismelor românești (cu specială referire la împrumuturile recente),* în „Limbă și literatură", anul XL, vol. II, București, 1995, pp. 36-53.

HRISTEA 2000 = Theodor Hristea, *Neologisme de origine latino-romanică impropriu folosite*, în „Studii și Cercetări Lingvistice", LI, nr. 2, București, 2000, pp. 335-348.

HRISTEA 2004 = Theodor Hristea, *Conceptul de neologism (cu specială referire la limba română)*, în volumul *Tradiție și inovație în studiul limbii române. Actele celui de-al 3-lea Colocviu al Catedrei de Limba Română (27–28 noiembrie 2003)*. Coordonator: Gabriela Pană Dindelegan, Secretari de redacție: Oana Uță Bărbulescu, Cristian Moroianu, București, Editura Universității din București, 2004, pp. 23-36.

HRISTEA 2007 = Theodor Hristea, *Etimologia în principalele lucrări lexicografice românești. Considerații critice*, în volumul *Limba română – stadiul actual al cercetării. Actele celui de-al 6-lea Colocviu al Catedrei de Limba Română (29–30 noiembrie 2006)*. Coordonator: Gabriela Pană Dindelegan, Secretar de redacție: Gabriela Stoica, București, Editura Universității din București, 2007, pp. 23-40.

HUMBOLDT = Wilhelm von Humboldt, *Despre diversitatea structurală a limbilor și influența ei asupra dezvoltării spirituale a umanității*. Versiune românească, introducere, notă asupra traducerii, tabel cronologic, bibliografie și indici de Eugen Munteanu, București, Editura Humanitas, 2008.

IORDAN–ROBU = Iorgu Iordan, Vladimir Robu, *Limba română contemporană*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1978.

ISTRATE = Gavril Istrate, *Neologismul latino-romanic în cadrul vocabularului limbii române*, în „Anuar de lingvistică și istorie literară", tomul XXVI, 1977–1978, Iași, p. 35-43.

MANEA = Constantin Manea, *Structura etimologică a vocabularului neologic (cu specială referire la anglicismele din limba română)*, Pitești, Editura Universității din Pitești, 2004.

MUNTEANU 2005 = Eugen Munteanu, *Introducere în lingvistică*, Iași, Editura Polirom, 2005.

MUNTEANU–ȚÂRA = Ștefan Munteanu, Vasile D. Țâra *Istoria limbii române literare. Privire generală*, Ediție revizuită și adăugită, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1983.

NEOLOGIA = Maria Teresa Cabré, *La neologia efímera*, în volumul *Lèxic i neologia*. Edició a càrrec de M. Teresa Cabré, Judit Freixa i Elisabet Solé, Barcelona, Observatori de

BDD-V3589 © 2013 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 08:50:22 UTC)

Neologia, Institut Universitari de Lingüística Aplicada, Universitat Pompeu Fabra, 2008, pp. 13-27.

PHILIPPIDE = Alexandru Philippide, *Istoria limbii române*, volumul întâi *Principii de istoria limbii*, Iaşi, Tipografia Naţională, 1894.

PRUVOST–SABLAYROLLES = Jean Pruvost, Jean-François Sablayrolles, *Les Neologismes*, Paris, Presses Universitaires de France, 2003.

PUŞCARIU[1] = Sextil Puşcariu, *Limba română*, vol. I, *Privire generală*. Bucureşti, Fundaţia pentru literatură şi artă „Regele Carol II", 1940.

SALA = Marius Sala, *Limbi în contact*, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 1997.

VINTILĂ-RĂDULESCU = Ioana Vintilă-Rădulescu, *Cuvinte străine în enunţuri româneşti*, în *Studii de gramatică şi de formare a cuvintelor. În memoria Mioarei Avram*. Coordonator: acad. Marius Sala, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2006, pp. 442-455.

BDD-V3589 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 08:50:22 UTC)